

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

Το τελευταίο διάστημα καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να διαμορφωθεί μια νέα, μια ανανεωμένη αντίληψη για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Λογοτεχνικές θεωρίες όπως οι θεωρίες της αναγνωστικής ανταπόκρισης, καθώς επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στον αναγνώστη, έχουν ανοίξει καινούργιες προοπτικές στη διδασκαλία του λογοτεχνικού μαθήματος, δίνοντας στον μαθητή-αναγνώστη έναν αναβαθμισμένο ρόλο στη διδακτική πράξη. Τα νέα Ανθολόγια, από την άλλη πλευρά, που αποτελούν το διδακτικό υλικό της λογοτεχνίας προσπαθούν πράγματι να ενισχύσουν τη δημιουργικότητα του μαθητή, να καλλιεργήσουν τη φαντασία και την ευαισθησία του με τρόπους παιγνιώδεις, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνουν και τη βιβλιοαναγνωστική συμπεριφορά. Το σημαντικό, παρόλα αυτά, είναι πάντοτε αυτή καθαυτή η διδακτική πράξη· η εξοικείωση των μαθητών μας με μια προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων που θα υλοποιείται με τρόπο που θα συνδυάζει την κριτική σκέψη, με το συναίσθημα και τη δημιουργικότητα.

Συμφωνώντας με αυτούς που πιστεύουν ότι στόχος μας είναι να διαβάζουμε τη λογοτεχνία και ως λογοτεχνία, δηλαδή ως ένα δημιούργημα που απαιτεί και αισθητική ανταπόκριση, θεωρούμε ότι πρέπει να εκπαιδευτούμε να ενδιαφερόμαστε όχι μόνο για το «τι λέει» ένα κείμενο, αλλά και για «τους τρόπους με τους οποίους λέει αυτό που λέει», γιατί στους τρόπους αυτούς εγγράφεται και η σημασία του. Θεωρούμε, με άλλα λόγια, ότι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος καλό είναι να τίθενται δραστηριότητες που σκοπό έχουν να μας ευαισθητοποιήσουν πάνω στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της λογοτεχνίας, συντελώντας εντέλει στην ουσιαστική πράξη της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Για το λόγο αυτό και στο συγκεκριμένο αφιέρωμα του περιοδικού *Κείμενα* αποφασίσαμε να πειραματιστούμε πάνω στη σύνδεση της λογοτεχνικής θεωρίας με τη διδακτική πράξη. Θέτοντας σημαντικά θεωρητικά πεδία ως διδακτικό υπόβαθρο στοχεύουμε στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν στη διδασκαλία είτε της ποίησης είτε του πεζού λόγου και, ειδικότερα, στον προβληματισμό, τον στοχασμό και αναστοχασμό των εκπαιδευτικών πάνω σε συγκεκριμένες θεωρητικές προτάσεις και αναζητήσεις, έτσι ώστε να καταστούν οι ίδιοι ικανοί να οργανώσουν το μάθημά τους με τρόπο που να προωθεί τη βαθύτερη κατανόηση του κειμένου και, εν τέλει, την κριτική ανάγνωση.

Πιο συγκεκριμένα, ο Γ. Παπαντωνάκης θεωρεί ότι είναι καιρός η Παιδική Λογοτεχνία αφενός να αποκτήσει την αυτοτέλειά της ως μάθημα και αφετέρου να σταματήσει να διδάσκεται εϊκή και ως έτυχεν. Έχοντας την πεποίθηση ότι τα εργαλεία που παρέχουν οι ποικίλες θεωρίες λογοτεχνίας για ενήλικες μπορούν να εφαρμοστούν προσαρμοσμένα και στην Παιδική Λογοτεχνία, επιχειρεί να προσεγγίσει ένα κείμενο από το Ανθολόγιο των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού, στηριζόμενος σε τρεις θεωρίες, την καρναβαλική, τη θεωρία της αισθητικής της πρόσληψης και τη θεωρία της αφήγησης με στόχο την ανάδειξη των ποικίλων δυνατοτήτων και τρόπων διδασκαλίας ενός παιδικού κειμένου.

Ο Σ. Κιοσσές αφού θέσει ένα ευρύτερο πλαίσιο για την αποτελεσματική λειτουργία της αφηγηματολογίας στη διδακτική των λογοτεχνικών κειμένων, επιχειρεί μια κριτική ανάγνωση του διηγήματος του Σαμαράκη «Σ' ένα συνοριακό σταθμό», με επίκεντρο του ενδιαφέροντός του την εστίαση, θέλοντας να καταδείξει τον ελλείποντα συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην κατανόηση βασικών αφηγηματολογικών εννοιών και στην ίδια την ερμηνεία των κειμένων.

Η Λ. Χριστοδουλίδου προσεγγίζει κατά τρόπο κριτικό κείμενα από την ενότητα Εμείς και η Φύση του Ανθολογίου λογοτεχνικών κειμένων Με λογισμό και μ' όνειρο της Ε' και Στ' τάξης

του Δημοτικού σχολείου, για να διερευνήσει τη θεματική τους όσον αφορά την ευαισθητοποίηση των μαθητών απέναντι σε θέματα περιβάλλοντος και την διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης, αναφερόμενη ταυτόχρονα στη διδακτική τους αξιοποίηση. Η Μ. Παπαρούση, τέλος, έχοντας ως αφετηρία σύγχρονες θεωρίες που αφορούν τη μεταφορά, παρουσιάζει βασικές αρχές και ορολογία από την περιοχή της εννοιολογικής προσέγγισης της μεταφοράς και προτείνει μια σειρά δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην εξοικείωση των μαθητών με τη μεταφορική σκέψη και ειδικότερα με τη διαδικασία κατανόησης της λογοτεχνικής μεταφοράς, θεωρώντας ότι ο συγκεκριμένος τρόπος προσέγγισης μπορεί να αποδειχθεί αποτελεσματικός επειδή βοηθά τους μαθητές να ανιχνεύουν τις μεταφορικές σχέσεις και να τις ανάγουν σε ό,τι αποτελεί το υπόβαθρό τους.

Μαρίτα Παπαρούση,
Επίκουρη Καθηγήτρια Παν. Θεσσαλίας